

Piotr Sobolewski

Sandomierz 25.07.2023 r.

Dr hab. n. med. prof. UJK

Collegium Medicum, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Klinika Neurologii UJK w Sandomierzu

Recenzja dorobku naukowego oraz istotnej aktywności naukowej Dr n. o zdr. Aleksandry Kołtuniuk, w związku z postępowaniem o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk o zdrowiu.

Doktor nauk o zdrowiu Aleksandra Kołtuniuk jest absolwentem Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. W 2007 roku Habilitantka uzyskała tytuł licencjata na kierunku Pielęgniarstwo z wynikiem bardzo dobrym, a w 2009 roku tytuł magistra na kierunku Pielęgniarstwo również z wynikiem bardzo dobrym. W 2015 roku Kandydatka uzyskała stopień doktora nauk o zdrowiu po obronie pracy pod tytułem: „Analiza czynników ryzyka przewlekłych chorób niezakaźnych u pacjentów hospitalizowanych na oddziałach zabiegowych”. Rozprawa została wyróżniona. W 2017 roku Kandydatka uzyskała tytuł specjalisty pielęgniarstwa neurologicznego.

W 2014 roku Dr Aleksandra Kołtuniuk podjęła pracę asystenta w Zakładzie Chorób Układu Nerwowego w Katedrze Pielęgniarstwa Klinicznego Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, a od 2016 roku awansowała na stanowisko adiunkta. Od 2021 roku Kandydatka pracuje w Zakładzie Pielęgniarstwa Internistycznego Katedry Pielęgniarstwa i Położnictwa.

Po uzyskaniu stopnia doktora, zainteresowania naukowe Kandydatki skupiały się przede wszystkim wokół zagadnień oceny determinantów, stopnia przestrzegania zaleceń terapeutycznych oraz wpływu zaburzenia adherencji i „compliance” na skuteczność leczenia

I na jakość życia pacjentów z chorobami neurologicznymi, w szczególności pacjentów chorujących na stwardnienie rozsiane.

Osiągnięcie naukowe Habilitantki

Z dorobku naukowego dr n. o. zdr. Aleksandry Kołtuniuk po uzyskaniu stopnia doktora, został wyodrębniony cykl powiązanych tematycznie publikacji, składający się z czterech prac oryginalnych oraz jednej pracy poglądowej, stanowiących osiągnięcie naukowe w rozumieniu art., 219. Ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 a późn. zm.). We wszystkich tych pracach Kandydatka była pierwszym autorem oraz autorem korespondencyjnym, a wszystkie prace ukazały się w czasopismach posiadających współczynnik Impact Factor (IF), uzyskując łączną punktację - 14,967; wg punktacji MNiSW – 450 pkt. Cykl prac, stanowiący „dzieło habilitacyjne” został przez Kandydatkę omówiony pod wspólnym tytułem „Determinanty przestrzegania zaleceń terapeutycznych u pacjentów chorych na stwardnienie rozsiane leczonych lekami immunomodulującymi”.

Stwardnienie rozsiane jest przewlekłą chorobą immunologiczną, zapalną układu nerwowego, której leczenie opiera się na długotrwałym stosowaniu leków immunomodulujących o różnym mechanizmach działania, różnych drogach podania, skuteczności i profilu bezpieczeństwa. Skuteczność terapii immunomodulacyjnej zależy od wielu determinantów, których oceną - w populacji zamieszkujących Dolny Śląsk - zajęła się Habilitantka, a wyniki zostały przedstawione w pracach składających się na „osiągnięcie naukowe”.

W pracy przeglądowej nr 1. pt. *Adherence to therapy in patients with multiple sclerosis - review* Habilitantka wraz ze współautorką omówiły stan wiedzy na temat zjawiska *adherence* w stwardnieniu rozsianym (SM) oraz wykazały czynniki wpływające na przestrzeganie zaleceń u pacjentów chorych na SM. Praca powstała po przeszukaniu bazy

PubMed przy użyciu słów kluczowych *adherence, compliance, multiple sclerosis* i *disease-modifying treatment*. Autorka uwzględniła 190 artykułów. Analiza wyników tych prac wykazała nierówny dostęp do leczenia w zależności od regionów świata, a na naszym kontynencie pomiędzy regionem Europy wschodniej i zachodniej. Wskaźnik adherencji był bardzo zróżnicowany i wynosił od 41% do 93%. Wskaźnik ten u pacjentów z SM był jednak wyższy niż w populacji pacjentów leczonych na inne choroby, takie jak padaczka, reumatoidalne zapalenie stawów czy chorobę Parkinsona. Autorka zwróciła uwagę, że przestrzeganie zasad terapii immunomodulujących u chorych na SM jest problemem złożonym, zależnym od wielu indywidualnych czynników specyficznych dla pacjenta, rodzaju terapii oraz czynników związanych z systemem opieki zdrowotnej oraz zarządzaniem. W tej publikacji Kandydatka omówiła również wpływ pandemii COVID-19 na regularność stosowania ww. terapii.

W pracy nr 2. *Adherence to disease-modifying therapies in patients with multiple sclerosis* Kandydatka wraz ze współautorką przedstawiły wyniki dotyczące stopnia przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród polskich pacjentów chorych na SM stosujących leki immunomodulujące pierwszej linii oraz czynniki determinujące nieprzyjmowanie leków zgodnie z ustalonym schematem leczenia. Badanie przeprowadzono wśród 226 pacjentów i wykazano, że 76,5% z nich przestrzegało zalecenia przyjmowania leków, bez względu na czynniki socjodemograficzne. W badaniu wykorzystano kwestionariusze MS TAQ (ang. *The Multiple Sclerosis Treatment Adherence Questionnaire*). Habilitantka wykazała, że najczęściej wymienianymi powodami, dla których pacjenci nie stosowali się do zaleceń były: zajęcie codziennymi czynnościami, niedyspozycja uniemożliwiająca przyjęcie leku, niechęć do przyjmowania leku oraz niezadowolenie z leku. W grupie pacjentów nieprzestrzegających zaleceń terapeutycznych byli pacjenci z odczynami skórnymi po iniekcjach *interferonu beta 1a*. Autorka zwróciła jednak uwagę na ograniczenia badania tj. użyty kwestionariusz był

narzędziem subiektywnym, w badaniu brali udział tylko pacjenci, którzy wyrazili zgodę na badanie, ocena pacjentów przyjmujących lek w większych odstępach czasu mogła być nieobiektywna oraz że w badaniu nie oceniano pacjentów przyjmujących leki doustne. W pracy nr 3. pt. *The levels of depression, anxiety, acceptance of illness, and medication adherence in patients with multiple sclerosis - descriptive and correlational study* Autorka wraz ze współautorką przedstawiły wyniki wpływu stan emocjonalnego pacjenta oraz stopnia akceptacji własnej choroby na poziom przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród chorych na SM. Badanie przeprowadzono na grupie 226 pacjentów leczonych w pierwszej linii (w tym badaniu w postaci iniekcji i tabletek). W badaniu tym do oceny adherencji również wykorzystano kwestionariusz MS TAQ, do oceny występowania objawów depresji kwestionariusz BDI (ang. *Beck Depression Inventory*), do oceny poziomu lęku kwestionariusz HADS-M (ang. *The Hospital Anxiety and Depression Scale – Modified Version*) a do oceny stopnia akceptacji choroby skalę AIS (ang. *Acceptance of Illness Scale*). Habilitantka wykazała, że w badanej grupie 40% pacjentów miało zaburzenia lękowe, a 28% depresję wg. kwestionariusza HADS-M, a 25% spełniało kryteria rozpoznania depresji na podstawie kwestionariusza BDI. Badanie skalą AIS wykazało średni poziom akceptacji choroby w analizowanej grupie. Autorka wykazała, że pacjenci przestrzegający zalecenia terapeutyczne istotnie częściej akceptowali swoją chorobę oraz, że poziom satysfakcji z leczenia wpływał na przestrzeganie zaleceń terapeutycznych. Autorka, podobnie jak przy ocenie ograniczeń w badaniu poprzednim, zwróciła uwagę na możliwość subiektywnych ocen dokonywanych przez pacjentów.

W pracy nr 4. *The quality of life and medication adherence in patients with multiple sclerosis - cross-sectional study* Habilitantka wraz ze współautorkami badały związek pomiędzy jakością życia a poziomem przestrzegania zaleceń terapeutycznych w grupie pacjentów z SM. Do badania włączono 344 pacjentów leczonych lekami pierwszej

Acia

i drugiej linii. W badaniu wykorzystano kwestionariusz MS -TAQ do oceny poziomu adherencji oraz polską wersję kwestionariusza MusiQoL dedykowanego do oceny jakości życia pacjentów z stwardnieniem rozsianym. Autorki nie wykazały istotnej statystycznie różnicy w poziomie jakości życia pomiędzy pacjentami przestrzegającymi i nieprzestrzegającymi zaleceń terapeutycznych. Ograniczenia w tym badaniu były podobne jak w badaniach opisanych uprzednio, czyli możliwość ocen subiektywnych dokonywanych przez pacjentów.

W pracy nr 5. *Strategies of Coping with Stress and the Quality of Life in Relation to the Adherence to Therapeutic Recommendations in MS — Affected Patients* Kandydatka wraz ze współautorką badały związek pomiędzy strategiami radzenia sobie ze stresem i jakością życia pacjentów z SM. Wg Auterek stosowanie strategii radzenia sobie ze stresem związanych z aktywnym rozwiązywaniem problemu oraz poszukiwaniem wsparcia pozytywnie wpływa na jakość życia, ale tylko u pacjentów przestrzegających zaleceń. W pracy zwrócono uwagę na rolę pielęgniarki koordynującej leczenie immunomodulujące u pacjentów chorych na SM w rozpoznaniu stresu i koordynacji działań we wdrażaniu strategii radzenia sobie ze stresem, co mogłoby wpływać na przestrzeganie zaleceń terapeutycznych.

Habilitantka w swoim autoreferacie podsumowała najważniejsze wyniki swoich prac. Wg. Kandydatki pacjenci chorzy na SM stosujący leczenie immunomodulujące powinni być stale monitorowani pod kątem przestrzegania zaleceń terapeutycznych, występowania zaburzeń emocjonalnych, lęku i depresji, a opieka nad pacjentami wykazującymi ww. zaburzenia powinna się odbywać we współpracy z psychologiem i lekarzem psychiatrą.

Oceniając autoreferat Kandydatki, pozwolę sobie na kilka krytycznych uwag. Wyniki winny być opisywane w czasie przeszłym. Autorka opisując wyniki poszczególnych badań stosowała zarówno czas przeszły, jak i teraźniejszy. Wyrażenie „okres czas” jest nieprawidłowe. Autorka nie ustrzegła się także błędów ortograficznych.

Podsumowując cykl jednej przeglądowej i pięciu oryginalnych prac składających się na osiągnięcie naukowe dr n. o zdr. Aleksandry Kołtuniuk, stanowi spójna całość i spełnia kryteria osiągnięcia naukowego e świetle ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Wyniki podjętych badań wskazują na konieczność wieloaspektowego monitorowania leczenia immunomodulacyjnego pacjentów chorych na SM, w celu przestrzegania zaleceń terapeutycznych, co przekłada się na skuteczność leczenia i ponoszone przez system ochrony zdrowia w Polsce koszty leczenia.

Inna istotna aktywność naukowa Habilitantki

Dorobek naukowy dr n. o zdr. Aleksandry Kołtuniuk, poza omówionym szczegółowo „dziełem habilitacyjnym”, składa się z piętnastu prac oryginalnych opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora, z czego w siedmiu pracach Habilitantka jest pierwszym, a w sześciu ostatnim autorem. Tematyka tych prac dotyczyła jakości życia pacjentów leczonych z powodu chorób neurologicznych, jakości życia i przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród pacjentów leczonych z powodu chorób internistycznych oraz zjawiska racjonowania opieki pielęgniarskiej. Kandydatka jest również współautorem walidacji dwóch kwestionariuszy. Habilitantka jest autorem jednego i współautorem 28 rozdziałów w monografiach krajowych. Według wyciągu bibliometrycznego z dnia 09 marca 2023 r. łączny sumaryczny współczynnik oddziaływania *Impact factor* (IF) wyniósł 81,112 pkt, a punktacja MNiSW – 2620 pkt., natomiast bez cyklu IF – 66,145 pkt., MNiSW – 2170 pkt. Liczba cytowani bez autocytacji wg bazy Web of Sciece (Core Collection) wyniósł 130, index Hirscha (IH) - 6.

Habilitantka była współautorem sześciu doniesień na konferencjach międzynarodowych. Kandydatka współpracuje w zakresie walidacji narzędzia służącego ocenia stopnia racjonowania opieki pielęgniarskiej z Department of Adult Health and Nursing Systems Virginia Commonwealth University School of Nursing, Richmond, Virginia, US.

W Polsce współpracuje z Zakładem Gerontologii i Pielęgniarstwa Geriatrycznego, Wydziału Nauk o Zdrowiu w Katowicach, Śląskiego Uniwersytetu Medycznego; z Zakładem Pielęgniarstwa Neurologiczno-Psychiatrycznego, Wydziału Nauk o Zdrowiu Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej, Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego; z Akademią Leona Koźmińskiego w Warszawie; z Zakładem Medycyny Klinicznej, Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku oraz z Zakładem Pielęgniarstwa i Położnictwa Collegium Mazovia w Siedlcach.

Habilitantka była kierownikiem naukowym jednego projektu badawczego oraz członkiem zespołu dwóch projektów. Kandydatka była członkiem komitetów organizacyjnych ośmiu konferencji o zasięgu ogólnopolskim, w tym przewodniczyła komitetom podczas dwóch konferencji.

Działalność dydaktyczna

W ramach działalności dydaktycznej Habilitantka była promotorem pomocniczym jednej pracy doktorskiej, jedenastu prac licencjackich i czternastu prac magisterskich. Kandydatka recenzowała również dwadzieścia prac licencjackich i siedem prac magisterskich. Habilitantka koordynowała realizację czterech przedmiotów, była członkiem pięciu komisji wydziałowych. Za działalność naukową Habilitantka otrzymała dwie nagrody I stopnia i trzy nagrody II stopnia JM Rektora Wrocławskiego Uniwersytetu Medycznego. Dr Aleksandra Kołtuniuk była recenzentem prac naukowych w dwudziestu międzynarodowych czasopismach posiadających współczynnik IF, pełniła również funkcję zastępcy Redaktora Naczelnego czasopisma „Pielęgniarstwo Neurologiczne i Neurochirurgiczne. Kandydatka jest członkiem Polskiego Towarzystwa Pielęgniarek Neurologicznych.

Podsumowanie i wniosek końcowy

Osiągnięcie naukowe doktor nauk o zdrowiu Aleksandry Kołtuniuk, jak również Jej kreatywna aktywność naukowo-publikacyjna po uzyskaniu stopnia doktora nauk o zdrowiu, wraz ze znaczącymi wynikami analizy bibliometrycznej, praca w zespołach badawczych, współpraca z innymi ośrodkami akademickimi oraz działalność dydaktyczna, spełniają wymogi stawiane Kandydatom do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego, zgodnie z art. 221 ust. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 zm.)

W związku z powyższym przedkładam Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie dr nauk o zdrowiu Aleksandry Kołtuniuk do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o zdrowiu.

4285188 | dr hab. n. med. PIOTR SOBOLEWSKI prof. UJK
specjalista neurolog
27-600 Sandomierz, ul. Mickiewicza 12
tel. 15 832 24 87

P. Sobolewski